

Zamojska, Dorota / Kulecka, Alicja

Nabytki Archiwum PAN w latach 1993-1994

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 40/2, 113-122

1995

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Alicja Kulecka, Dorota Zamojska
(Warszawa)

NABYTKI ARCHIWUM PAN W LATACH 1993–1994

ARCHIWUM PAN W WARSZAWIE (1994)

W 1994 r. utrzymywała się tendencja zwiększonych dopływów akt pochodzenia kancelaryjnego stanowiąca następstwo reorganizacji różnych struktur Polskiej Akademii Nauk. Wśród przejętych zespołów znalazły się m.in. Biuro Planowania Koordynacji i Wykorzystania Badań Naukowych (Biuro Społecznej Działalności Naukowej, Biuro Koordynacji Badań Naukowych i Ekspertyz, Biuro Koordynacji Badań i Wydawnictw), Biuro Wydawnictw i Bibliotek, Ośrodek Informacji Naukowej. Dokumentacja wymienionych Biur została przekazana przez ich sukcesora Biuro Analiz i Programowania. Akta te ilustrują system planowania badań naukowych i wydawnictw dominujący do 1989 r. Przejęcie tych akt wiązało się z restrukturyzacją Sekretariatu Administracyjnego w l. 1989–1991 wynikającą m.in. ze zmian w dziedzinie finansowania działalności naukowej.

Akta Biura Planowania Koordynacji i Wykorzystania Badań Naukowych zawierają materiały organizacji badań podstawowych, ogólnopaństwowych badań naukowych (m.in. Międzyresortowej Komisji Oceny Prac – 1971–1991), wieloletnie i roczne plany pracy (1971–1991), roczne sprawozdania z działalności placówek naukowych (1982–1990), wieloletnie plany koordynacyjne problemów węzłowych, międzyresortowych, resortowych, w tym Centralny Program Badań Podstawowych (1971–1989), raporty roczne i końcowe tych problemów (1974–1990), ekspertyzy i materiały ogólne dotyczące doradztwa naukowego PAN przejęte z Biura Społecznej Działalności Naukowej z l. 1966–1992, ponadto dokumentację ogólną dotyczącą działalności PAN, organizacji i wykorzystania badań naukowych (1952–1992), współpracy PAN z władzami PRL (1961–1989),

finansowania badań naukowych (1972–1991), nagród Sekretarza Naukowego PAN (1971–1990), członkostwa honorowego członków i profesorów PAN, sprawowania przez nich funkcji we władzach organizacji międzynarodowych (1982–1987). Akta te zawierają również odprysk dokumentacji Komitetu Zakładowego PZPR (do chwili obecnej brak w zasobie APAN akt tego zespołu). Przekazane do Archiwum ekspertyzy zaopatrzone zostały w indeksy rzeczowe oraz indeks autorów, tzn. komitetów, w ramach których zostały wykonane. Zarówno akta te, jak i sporządzone do nich pomoce ewidencyjne umożliwiają określenie kręgu tematów badawczych, problemów i dziedzin wiedzy stanowiącego przedmiot zainteresowań władz państwowych w okresie 1966–1989.

Akta Biura Wydawnictw i Bibliotek zawierają materiały ogólne dotyczące wydawnictw i działalności wydawniczej, akta organizacyjne (1971–1990), plany i sprawozdania wydawnicze (1970–1992), opinie dotyczące wydawnictw (m.in. recenzje), konspekty, zgłoszenia (1975–1990), analizy wydawnictw naukowych (1971–1989), składy komisji, komitetów, rad redakcyjnych (1971–1990), sprawy wydawnicze jednostek organizacyjnych i placówek PAN oraz towarzystw naukowych (1970–1989), przedsiębiorstwa wydawnicze (1965–1990), współpracę z instytucjami krajowymi i zagranicznymi (m.in. z sejmem i rządem PRL), (1953–1991), sprawy bibliotek PAN, m.in. kwestia biblioteki d. Zakładu Orientalistyki (1971–1989), sprawy finansowe (m.in. finansowanie działalności wydawniczej, honoraria), 1965–1991, kwestie dotowania wydawnictw deficytowych (1975–1982). Dokumentacja ta obrazuje również funkcjonowanie systemu cenzorskiego PRL, m.in. nacisków wywieranych na placówki i jednostki PAN przez czynniki polityczne, choć często fakty te nie są do końca udokumentowane.

Przekazany w 1994 r. w związku z likwidacją fragment zespołu Ośrodka Informacji Naukowej (d. Ośrodka Bibliografii i Dokumentacji Naukowej, 1953–1961, Ośrodka Dokumentacji i Informacji Naukowej, 1961–1974) zawiera akta organizacji i zarządzania (Sekretariat i Kolegium Dyrekcji, Rada Naukowa), w tym także dokumentację dotyczącą okoliczności zaprzestania działalności przez placówkę (1962–1994), akta planowania i sprawozdawczości, w tym prace naukowe wykonane w ramach planów zaopatrzone w indeks osobowo-rzeczowy (1971–1994), materiały naukowe, w tym dokumentacja prac nad systemami informacyjnymi (1959–1993), wydawnictwa i akta wydawnicze (1954–1993), akta osobowe (1961–1994), akta administracyjne i finansowe (1974–1994), akta związków zawodowych i samorządu pracowniczego (1956–1981).

Ponadto do Archiwum wpłynęły następujące zespoły pochodzenia kancelaryjnego: Archiwum PAN, Biuro Analiz i Programowania, Instytut Nauk Prawnych, Pracownia Psychometryczna, Zakład Aparatury Mikrofalowej „WILMER”, Zakład Aparatury Naukowej „UNIPAN”, Zarząd Administracyjny Placówek PAN, Zarząd Inwestycji (m.in. sprawozdanie z likwidacji).

Udostępnianie tych materiałów odbywa się na zasadach przyjętych w państwowej służbie archiwalnej. Decyzje o możliwości korzystania z archiwaliów z ostatnich 30 lat podejmuje dyrektor Archiwum.

Wśród zespołów pochodzenia prywatnego pozyskano następujące spuścizny:

Materiały **Heleny Brodowskiej-Kubicz** (ur. 1914), historyka związanego z ośrodkiem łódzkim, współpracownika Zakładu Historii Ruchu Ludowego przy Naczelnym Komitecie Zjednoczonego Stronnictwa Ludowego. Przeważającą ich część stanowią materiały warsztatowe, notatki i wypisy źródłowe dotyczące m.in. stosunku chłopów do powstania styczniowego i ruchów społecznych lat 1905–1907, świadomości chłopów u schyłku XVIII w. (m.in. Konstytucja 3 Maja, powstanie kościuszkowskie), tajnego nauczania w zaborze rosyjskim, ruchu ludowego w okresie okupacji niemieckiej. Szczególną wartość mają notatki i mikrofilmy z archiwów rosyjskich i materiałów pochodzenia sądowo-policyjnego. Są tu również dane personalne dotyczące aparatu represyjno-porządkowego (m.in. dotyczące żandarmerii po 1864 r.). Osobną grupę stanowią wypisy dotyczące problemów ekonomiczno-administracyjnych na wsi w XVIII i XIX w. (m.in. reforma gmin wiejskich, sprawa serwitutów), materiały biograficzne i wspomnienia (m.in. relacje działaczy Batalionów Chłopskich i Armii Krajowej). Istotną część spuścizny stanowią też materiały do monografii o H. Radlińskiej (w tym kolejne redakcje tekstu), z którą H. Brodowska współpracowała w Studium Kształcenia Pracowników Społeczno-Oświatowych Wolnej Wszechnicy Polskiej. Znalazły się tu m.in. oryginały listów H. Radlińskiej do H. Brodowskiej. Materiały działalności obejmują dokumentację pracy naukowej i dydaktycznej (m.in. notatki do wykładów, projekty badawcze, sprawy doktoratów) oraz jej udział w akcji pomocy ludności żydowskiej w czasie II wojny światowej. Wśród materiałów biograficznych znajdują się wspomnienia o matce oraz I redakcja zbioru wspomnień własnych zatytułowanych *Z chłopskiej tąki* (ok. 2,3 mb, sygn. III–311).

Materiały **Zbigniewa Czeczota-Gawraka** (ur. 1911), znawcy i teoretyka filmu, zawierają głównie dokumentację biograficzną, w tym notatki życiorysowe z 1990 i 1993 r., wyciąg z aktu urodzenia, listę otrzymanych odznaczeń, archiwalia dotyczące przebiegu pracy w Ministerstwie Spraw Zagranicznych i uczestnictwa w konspiracji cywilnej i wojskowej oraz w Powstaniu Warszawskim, ponadto zatrudnienia w Państwowym Instytucie Sztuki, następnie Instytucie Sztuki PAN (1950–1980), bibliografie prac z zakresu filmoznawstwa, niektóre recenzje, zapisy inicjatyw dokumentacyjnych i popularyzatorskich, działalność w Krajowej Grupie Pracowników Polskiej Służby Zagranicznej Okresu 1918–1945 (od 1989 r.), przyczynki do aktywności literacko-publicystycznej, 13 fotografii (ok. 0,03 mb, sygn. 164).

Materiały **Michała Kaczorowskiego** (1897–1975), architekta-urbanisty, ministra odbudowy w latach 1945–1949, organizatora i kierownika Biura Odbudowy Stolicy, zawierają przede wszystkim dokumentację związaną z planami odbudowy

Warszawy (m.in. Biuro Planu Regionu Warszawskiego, BOS). Bogato reprezentowana jest również dokumentacja jego udziału w życiu politycznym, m.in. w Polskim Komitecie Wyzwolenia Narodowego. Ponadto materiały zawierają szereg przemówień na forum różnego szczebla instytucji politycznych z lat 1945–1949. Materiały te uzupełniają pamiętniki pierwszej żony Zofii Kaczorowskiej, z 1946–1947 r. Wśród dokumentacji znajdują się również relacje i fotografie z powstań śląskich, których Kaczorowski był uczestnikiem (ok. 0,5 mb, sygn. III–315).

Materiały **Stanisława Kasznicy** (1874–1958), specjalisty z dziedziny prawa administracyjnego, wykładowcy w Akademii Rolniczej w Dublanach i w Uniwersytecie Poznańskim, działacza politycznego związanego z ruchem narodowym (m.in. członka Zet-u i Ligi Narodowej, w latach 1922–1927 senatora z ramienia Stronnictwa Chrześcijańsko-Narodowego). Najcenniejszą niewątpliwie ich część stanowią materiały biograficzne dokumentujące działalność polityczną Kasznicy poczynając od okresu studiów (m.in. korespondencja z okresu aresztu w Cytadeli warszawskiej). Szczególną wartość przedstawiają pamiętniki, dzienniki i wspomnienia rodzinne (kilka redakcji), zawierające niezwykle bogaty materiał dotyczący życia codziennego, obyczajowości, mentalności, form i motywów działań politycznych społeczeństwa polskiego na przełomie wieków. Ten materiał uzupełniony jest wspomnieniami żony, Eleonory Kasznicy. Stosunkowo skromnie przedstawia się dokumentacja działalności naukowej. Zachował się skrypt *Polskie prawo administracyjne* oraz fragmenty materiałów warsztatowych (tłumaczenia, wypisy). Obraz osobowości autora przedstawiają prace o tematyce religijnej, przede wszystkim *Rozważania* oraz drobne artykuły częściowo publikowane na łamach prasy katolickiej (ok. 0,40, sygn. III–312). Część materiałów zastrzeżona.

Materiały **Stanisława Seligi**, lektora Uniwersytetu Warszawskiego z zakresu filologii klasycznej, zawierają teksty tłumaczeń *Satyr* nr 1–16 Decimusa Iuniusa Juwenalisa (z l. 1927–1936 i b.d.) oraz teksty *Juwenalis i jego wiek* (po 1931), *Juwenalis i jego Satyry* oraz materiały warsztatowe dotyczące tego pisarza (ok. 0,03 mb, sygn. 165).

Materiały **Bogdana Suchodolskiego** (1903–1992), filozofa, historyka kultury i wychowania, zawierają głównie dokumentację przebiegu pracy zawodowej (nominacje, nagrody, korespondencja urzędowa) oraz aktywności społecznej i politycznej, ze szczególnym uwzględnieniem działalności na forum Polskiej Akademii Nauk oraz innych korporacji: Towarzystwa Naukowego Warszawskiego, Polskiej Akademii Umiejętności (1945–1952), ponadto w Narodowej Radzie Kultury (1986–1990). Bogato reprezentowana jest dokumentacja fotograficzna, w tym obejmująca sesje i wykłady zagraniczne (Włochy, b. NRD, b. ZSRR), wśród korespondencji listy od znanych osobistości życia politycznego, naukowego i kulturalnego, m.in. od Józefa Glempa, Zenona Komendera, Bogdana Nawroczyńskiego, Edwarda Ochaba, Krzysztofa Skubiszewskiego, Włodzimierza Trzebiatowskiego (ok. 0,2 mb, sygn. III–313).

Ponadto archiwum pozyskało materiały dodatkowe **Teresy Ostrowskiej** z zakresu historii medycyny oraz wybitnego fizyka okresu międzywojennego **Mieczysława Wolfke** (1883–1947). Te ostatnie obejmują m.in. dokumentację dorobku naukowego, wśród niej 2 wyciągi z pamiętnika będącego w posiadaniu rodziny: pierwszy dotyczący pracy naukowej do 1940 r., drugi uczniów i współpracowników Wolfkego, ponadto uzyskanie stopni doktora i doktora habilitowanego, artykuły dotyczące wynalazku telewizji, teorii holografii, badań w niskich temperaturach, broni raketowej i atomowej, nawiązujące do wyników badań tego fizyka, wspomnienia o uczonym z l. 1947–1987, 11 fotografii (ok. 0,03 mb, sygn. III–71).

ARCHIWUM PAN – ODDZIAŁ W KRAKOWIE¹ (1993)

W 1993 r. wpłynęły akta kancelaryjne następujących instytucji: Instytutu Archeologii i Etnologii (zakładów krakowskich), Komisji Filologii Klasycznej Oddziału PAN, NSZZ „Solidarność” przy Oddziale i Placówkach PAN, Wydawnictwa Zakładu Narodowego im. Ossolińskich – Oddziału Krakowskiego, Zakładu Bibliografii Bieżącej i Zakładu Polskiego Słownika Biograficznego Instytutu Historii, Zarządu Oddziału PAN, Zespołu Badawczego Dziejów Oświaty w Okresie Okupacji, materiały do reformy PAN.

Pozyskano natępujące materiały pochodzenia prywatnego:

W depozycie została złożona spuścizna **Konstantego Grzybowskiego** (1901–1970) z zakresu historii prawa, zawierająca teksty opracowań publikowanych i niepublikowanych, materiały warsztatowe (notki bibliograficzne, wycinki prasowe) dotyczące m.in. historii państwa, prawa, doktryn politycznych, materiały działalności w komisjach, towarzystwach naukowych polskich (Polskie Towarzystwo Nauk Politycznych) i zagranicznych, udziału w sesjach krajowych i międzynarodowych, recenzje, opinie o pracach K.G., kondolencje po jego śmierci, ponadto obszerny zbiór wycinków prasowych dotyczących m.in. stosunku państwa do kościoła, praw obywatelskich w Polsce, teksty prac obcych (ok. 2 mb, sygn. K III–121).

Pozyskano grupę materiałów dodatkowych z zakresu nauk humanistycznych:

Fragment spuścizny **Juliana Dybca** z dziedziny historii nauki i szkolnictwa m.in. w Galicji, dziejów Nowego Sącza w latach 1867–1918, korespondencja naukowa i wydawnicza (ok. 0,66 mb, sygn. K III–64).

Materiały dodatkowe **Tadeusza Kowalskiego** (1889–1948) z dziedziny orientalistyki zawierające teksty artykułów, wystąpień jako Sekretarza Generalnego Polskiej Akademii Umiejętności, fragment materiałów warsztatowych, recenzje, niewielka grupa korespondencji m.in. związanej z propozycją wyjazdu z rodziną do Turcji w 1940 r., fotografie i klisze z podróży naukowych (ok. 0,70 mb, sygn. K III–4).

Materiały dodatkowe **Tadeusza Lewickiego** (1906–1992) z zakresu arabistyki, w tym teksty prac, artykułów, referatów, recenzji, notatki, wypisy dotyczące wpływów kultury arabskiej na dzieje Afryki, m.in. hasła do *Encyklopedii Islamu* i *Słownika Starożytności Słowiańskich*, referaty i notatki do nich wygłaszane na międzynarodowych kongresach w 1958–1977 r., m.in. w Hamburgu, Kolonii, Spoleto, Dar es Salaam, ponadto duża grupa ocen prac magisterskich, doktorskich, habilitacyjnych, opinii naukowych (ok. 3 mb, sygn. K III–10).

Materiały dodatkowe **Mieczysławy Mitery-Dobrowolskiej** (1900–1992) z zakresu dydaktyki literatury i języka polskiego, w tym druki, także okolicznościowe, dotyczące szkolnictwa w Galicji i II Rzeczypospolitej, dyplom doktorski z 1927 r., materiały brata Zygmunta Mitery (1903–1940), m.in. korespondencja z 1930–1933 r. z okresu pobytu w Ameryce jako stypendysty Fundacji Kościuszkowskiej (ok. 0,80 mb, sygn. K III–114).

Materiały dodatkowe **Tomasza Weissa** (1929–1987) z zakresu historii literatury polskiej dotyczące m.in. życia i twórczości Stanisława Przybyszewskiego, Władysława Reymonta, Stanisława Wyspiańskiego, Kazimierza Wyki, Gabrieli Zapolskiej, Stefana Żeromskiego, Krakowa jako ośrodka Młodej Polski, ponadto oceny prac magisterskich, doktorskich, habilitacyjnych, opinie o dorobku naukowym (ok. 0,30 mb, sygn. K III–113).

ARCHIWUM PAN – ODDZIAŁ W POZNANIU (1993–1994)²

W zakresie zespołów archiwalnych pochodzenia kancelaryjnego wpłynęły akta Oddziału PAN w Poznaniu i Gospodarstwa Pomocniczego przy Oddziale z lat 1972–1993 oraz Ośrodka Informacji Naukowej PAN w Poznaniu z l. 1973–1993.

Wśród materiałów pochodzenia prywatnego pozyskano następujące zespoły:

Spuścizna **Henryka Łowmiańskiego** (1898–1984), profesora Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie (1933–1939), Uniwersytetu Poznańskiego (od 1945 r.), członka rzeczywistego PAU i PAN, kierownika Katedry Historii Europy Wschodniej UP, dyrektora Instytutu Historii Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu (1956–1968), zawiera m.in. bruliony opracowań i artykułów, w tym liczne fragmenty maszynopisu pracy *Początki Polski*. Materiały warsztatowe obejmują obszerne indeksy kartkowe i bibliograficzne, notatki z lektur, wypisy źródłowe, m.in. obszerne wyciągi *in extenso* XVIII-wiecznych dokumentów dotyczących szlachectwa rodów polskich osiadłych na Litwie, systematyczne notatki (w zeszytach) wykładów prowadzonych w l. 1932–1940 oraz 1960–1966. Wśród materiałów działalności znajduje się dokumentacja pracy na uczelni wileńskiej i poznańskiej, działalności dydaktycznej prowadzonej po 1945 r., m.in. seminariów magisterskich, doktoranckich. Ponadto bogata korespondencja od uczonych polskich i zagranicznych oraz instytucji naukowych z kraju i zagranicy (w tym m.in.

od PAU i PAN). W spuściźnie znajdują się również materiały żony profesora Marii Plackowskiej, historyka, nauczycielki szkół średnich. Materiały te były kilkakrotnie przemieszczane, obecnie stanowią depozyt Instytutu Historii UAM (ok. 9,50 mb, sygn. P III–96).

Materiały **Wojciecha Kočki** (1911–1965), adiunkta Katedry Antropologii Uniwersytetu Wrocławskiego (1947–1954), profesora UAM, kierownika Katedry Archeologii Polski i Powszechnej UAM (1960–1965), kierownika Zakładu Archeologii Wielkopolski i Pomorza Instytutu Historii Kultury Materialnej (1960–1965), członka Wrocławskiego Towarzystwa Naukowego, Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk, obejmują głównie materiały warsztatowe dotyczące etnogenezy Słowian oraz badań nad antropologią Serbo-Łużyczan, materiały działalności w IHKM oraz Polskim Towarzystwie Archeologicznym, ponadto dokumentację dotyczącą obchodów Tysiąclecia Państwa Polskiego w 1966 r., program konferencji historyków kultury materialnej w 1951 r. w Nieborowie (ok. 0,90 mb, sygn. P III–101).

Spuścizna **Karola Maisla** (1914–1993), profesora Wydziału Prawa i Administracji UAM, kierownika Zakładu Historii Państwa i Prawa Polskiego (1969–1981), edytora źródeł dawnego prawa, członka Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk, działacza Towarzystwa Miłośników Miasta Poznania, obejmuje teksty prac naukowych, m.in. *Ortyłe sądów wyższych miast wielkopolskich z XV–XVI w.*, *Sądownictwo miasta Poznania do końca XVI wieku* (praca doktorska), niepublikowane opracowania *Obowiązki promotora pracy doktorskiej*, *Grupy studentów zaocznych bez kierownictwa dydaktycznego*, materiały do 3-tomowego zbioru wilkierzy poznańskich i innych wydawnictw źródłowych, m.in. *Poznańska księga prawa magdeburgskiego i miśnieńskiego*, przywileje i statuty cechów, wilkierze miast wielkopolskich, w tym odpisy materiałów źródłowych do dziejów Poznania, m.in. do wydawnictwa *Przywileje miasta Poznania XIII–XVIII wieku* (opublikowane po śmierci twórcy spuścizny), wśród nich odpisy, kserokopie, spisy przywilejów, materiały do indeksu i uwagi edytora, wydruk komputerowy z poprawkami kontynuatora edycji prof. A. Gašiorowskiego, materiały do dziejów polskiego prawa karnego, do prac *Archeologia prawna Polski* (wyd. 1982) i *Archeologia prawna Europy* (wyd. 1989), pudła z fiskkami w układzie rzeczowym, scenariusz filmu dydaktycznego. W materiałach działalności znajdują się recenzje prac magisterskich, doktorskich, habilitacyjnych (1964–1990) oraz wydawnicze, dokumentacja działalności w towarzystwach naukowych, współpracy z redakcjami (ok. 3,50 mb, sygn. P III–97).

Materiały **Anny Poniatowskiej** (ur. 1926), profesora Zakładu Badań nad Polonią Zagraniczną PAN w Poznaniu z dziedziny historii Polonii w Niemczech, zawierają niewielką ilość opracowań (opublikowanych), artykułów, haseł, ponadto bogate materiały warsztatowe (m.in. dokumenty, wypisy źródłowe z archiwów niemieckich i polskich, m.in. Ministerstwa Spraw Zagranicznych), w tym

dotyczące działaczy polonijnych i organizacji polskich w Niemczech oraz Związku Harcerstwa Polskiego, korespondencja z byłymi działaczami polonijnymi w Niemczech, w tym także ich wspomnienia, zbiór drukowanych opracowań i broszur dotyczących Polonii w Niemczech (ok. 1,35 mb, sygn. P III-98).

Materiały **Bohdana Winiarskiego** (1884–1969), profesora prawa międzynarodowego w Uniwersytecie Poznańskim, dziekana Wydziału Prawno-Ekonomicznego UP (1936–1939), polityka, sekretarza sekcji prawnej Komitetu Narodowego Polskiego w Paryżu (1917), członka delegacji polskiej na konferencję pokojową w Paryżu (1919), członka różnych komisji Ligi Narodów, sędziego Międzynarodowego Trybunału w Hadze i prezesa tego sądu (1961–1964), posła na sejm RP (1928–1935) z ramienia Stronnictwa Narodowego i działacza tego Stronnictwa, od 1940 r. we Francji i Wielkiej Brytanii, członka Komisji do Badania Kampanii Wrześniowej 1939 r., w l. 1941–1946 prezesa Banku Polskiego w Londynie, członka Polskiego Biura Badań Politycznych w Londynie (od 1940 r.), wykładowcy na Polskim Wydziale Prawa w Oksfordzie, członka korespondenta PAU, członka Institut de Droit International (prezes w l. 1963–1965), doctora h.c. Uniwersytetu Wrocławskiego, członka Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk (1923–1969).

W spuściźnie przeważa dokumentacja działalności politycznej. Wśród materiałów naukowych znajdują się notatki i wypisy dotyczące Pawła Włodkowica oraz referat poświęcony tej postaci, ponadto maszynopis niepublikowanej pracy Władysława Konopczyńskiego *Konfederacje poza obrębem Polski*. Materiały działalności i materiały biograficzne dotyczą głównie okresu II wojny światowej. Należą do nich: rękopis *Dziennika* prowadzonego od IX-XI.1940 do II.1941, *Dziennik-kalendarz I-III.1943*, kalendarzyki z drobnymi notatkami z okresu pobytu w Londynie (1940, 1941) i późniejsze (1946, 1950, 1968), brulion pisma B.W. dotyczącego spraw ubezpieczeniowo-spadkowych (Londyn 31.08.1944), znalazł się tu także 1 list Edwarda Raczyńskiego (4.11.1940), przewodniczącego Rady Polskiego Biura Badań Politycznych, powołujący Winiarskiego na członka Rady oraz odpis wiersza J. Lechonia o gen. de Gaulle'u. Cztery obszerne teki dotyczą londyńskiej działalności B.W. i zawierają cenne opracowania polityczne. Teczka *Komisja Badania Przyczyn Klęski Wrześniowej* obejmuje kopie obszernych raportów ambasadorów: Józefa Lipskiego (stosunki polsko-niemieckie), Rogera Raczyńskiego (Rumunia), Juliusza Łukasiewicza (ZSRR i Francja), notatkę Łukasiewicza dotyczącą gwarancji dla państw bałtyckich (propozycja ZSRR z 1933 r.), raport A.T. Wodrowa? o polityce PL w Gdańsku, opracowanie nieznanego autora *Mechanizm sojuszu polsko-francuskiego 1918–1939*, notatki B.W. na temat tych raportów, relacje wojskowych dotyczące początków wojny spisywane w l. 1942–1943. Materiały Biura Prac Politycznych, Ekonomicznych i Prawnych zawierają m.in. *Uwagi i projekty wniosków do Traktatu Pokoju między Polską a Niemcami* (projekt wstępny z lipca 1941 r.) z adnotacją M. Seydy „tajne”,

O nowy porządek rzeczy, Polska a Rosja, Polska a Niemcy, Studium przyszłej granicy polsko-niemieckiej z punktu widzenia wojskowego (opracowanie Sztabu Naczelnego Wodza, Oddziału III, Paryż 2.04.1940 jako „tajne”), materiały dotyczące stosunków w Jugosławii w 1944 r., tekst proklamacji króla Michała (*Roumanian News Survey*, 1.09.1944), ekstrakty rozmów ministra Szembeka z Göringiem, Becka z Hitlerem, *Tezy w sprawie kosztów okupacji ziem polskich przez wojska sojusznicze. Projekt* (Londyn 4.03.1944). Materiały Biura Prac Kongresowych zawierają tajne dokumenty Ministerstwa Prac Kongresowych w Londynie z l. 1943–1944 dotyczące spraw ustroju, granic Polski i Europy, odszkodowań od Niemiec, ziem wschodnich Polski, rozbrojenia Niemiec, przyszłego porządku europejskiego. Osobna teka, zatytułowana *Federacja PL–ČS*, dotyczy zasad związku Polski i Czechosłowacji, zawiera prace studialne Winiarskiego dotyczące federalizmu, problemów współistnienia i współpracy wymienionych wcześniej państw. Osobna teczka, zatytułowana *Finanse i prawo*, obejmuje m.in. materiały dotyczące International Law Conference (Londyn, 10–12.07.1943), projekt kanadyjski Międzynarodowej Unii Monetarnej, raporty dotyczące okupacji wojskowych, kwestii żydowskiej oraz czasopisma emigracyjne odnoszące się do Europy Środkowej wydawane w Londynie w l. 1940–1945, fragmenty korespondencji z l. 1942–1948, kopię listu prof. Komarnickiego z 27.01.1945 do „The Illustrated London News” dotyczącą granic wschodnich Polski. Wśród materiałów działalności dominuje dokumentacja związana z pracą Winiarskiego jako sędziego Międzynarodowego Trybunału w Hadze, m.in. protokoły, sprawozdania z l. 1946–1966. Materiały te obrazują rozległą wiedzę, kompetencje i autorytet B. Winiarskiego na forum międzynarodowym, dotyczą lat 1949–1962 (ok. 0,60 mb, sygn. P III–99)³.

Materiały **Zbigniewa Zakrzewskiego** (1912–1992), profesora Akademii Ekonomicznej w Poznaniu, członka Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego, członka i prezesa Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk, współpracownika PAN, prezesa Towarzystwa Miłośników Miasta Poznania, zawierają teksty prac, wykładów, odczytów z dziedziny ekonomiki handlu wewnętrznego, zagranicznego, planowania gospodarczego, badania rynku, teorii popytu konsumpcyjnego, rozwoju nauk ekonomicznych i kształcenia ekonomistów w Polsce, w większości po 1945 r., w tym referaty wygłaszane za granicą (m.in. w Paryżu i Rzymie), przemówienia, wspomnienia, artykuły poświęcone Edwardowi Taylorowi i Oskarowi Langemu. Dokumentacja ta zawiera liczną grupę przemówień okolicznościowych, w tym wygłaszanych w imieniu PTPN. Do spuścizny dołączona jest pełna bibliografia jego publikacji naukowych i popularnych (ok. 0,30 mb, sygn. P III–100).

Ponadto Oddział pozyskał grupę materiałów dodatkowych do spuścizn: **Józefa Jankowiaka** (1904–1984) z zakresu medycyny i balneologii, **Władysława Orlicza** (1903–1990) z dziedziny matematyki, **Jana Sandorskiego** (ur. 1940) z zakresu

prawa, **Marii** (1902–1990) i **Zygmunta** (1900–1955) **Wojciechowskich** z dziedziny historii i bohemistyki.

Przypisy

¹ Opracowane na podstawie informacji dr R. Mąjkowskiej z Oddziału Archiwum PAN w Krakowie.

² Opracowane na podstawie informacji mgr R. Dąbrowskiej (H. Łowmiański, A. Poniatowska) i dr A. Marciniak z Oddziału Archiwum PAN w Poznaniu.

³ Druga część tej spuścizny znajduje się w Archiwum Instytutu Polskiego i Muzeum Sikorskiego w Londynie jako kolekcja zastrzeżona. Zob. *Guide to the Archives of the Polish Institute and Sikorski Museum*, vol. I, London 1958, s. 293–294 (liczy 6 jedn. arch., obj. ok. 0,60 mb).